

RAD POVJERENSTAVA ZA UREĐIVANJE I OBILJEŽAVANJE GROBIŠTA IZ DRUGOG SVJETSKOG RATA I PORAĆA NA PODRUČJU OPĆINA ŠIROKI BRIJEG, LJUBUŠKI, NEUM, POSUŠJE I BUSOVAČA

Piše: **Vice Nižić**

pročelnik Općinskog vijeća u Ljubuškom, pročelnik Povjerenstva za uređivanje i obilježavanje grobišta iz Drugog svjetskog rata i poraća na području općine Ljubuški

Zapala me je dužnost predstaviti rad povjerenstava iz pet općina koje su općinska vijeća ustrojila da istraže zločine počinjene u Drugom svjetskom ratu i poraću. Prije predstavljanja povjerenstava najprije bih se zahvalio fra Miljenku Stojiću i Vicepostulaturi postupka mučeništva »Fra Leo Petrović i 65 subraće« koji puno doprinose da se ovaj zločin rasvijetli do kraja. Isto tako zahvala svim članovima povjerenstava koja se trude da se ova istraživanja urade temeljito i dostojanstveno. Posebno ističem nesebično zalaganje arheologa Tihomira Glavaša i forenzičara Marije Definis Gojanović i Pere Bubala. O ovim događajima se šutjelo jer se nije smjelo glasno govoriti, a i vrijeme je učinilo svoje. Puno činjenica se zaboravilo, ali još uvijek ima ljudi, svjedoka vremena, koji znaju pojedinosti ovoga zločina. Ovim putem zahvaljujem svima koji su nam dali važne podatke te molimo da nas i ubuduće informirate jer nam tako štedite trud, vrijeme i novac.

Prvo povjerenstvo koje je osnovano jest ono u Širokom Brijegu. Povjerenstvo za obilježavanje i uređivanje grobišta Drugog svjetskog rata i poraća na području općine Široki Brijeg radi i djeluje već nepune dvije godine. Imenovalo ga je Općinsko vijeće općine Široki Brijeg i prvo je takve vrste utemeljeno na prostoru BiH. Iznimno zahtjevan posao koji je povjerenstvo obavilo polovinom 2010. bila je ekshumacija na lokalitetu Dubrava u Knešpolju. U tri masovne grobnice pronađeno je i ekshumirano 28 žrtava. Većina žrtava su civili, jedan broj su njemački vojnici, a među njima, prema više svjedočenja još živućih svjedoka, nalazi se i jedan franjevac. Povjerenstvo je za stručne radove na iskapanju angažiralo forenzičarku Mariju Definis Gojanović, specijalisticu za sudsku medicinu KBC-a Split i arheologa Tihomira Glavaša. U rujnu 2010. ostatci žrtava iz triju masovnih grobnica u Knešpolju prebačeni su na Medicinski fakultet Sveučilišta u Mostaru. Početkom 2011. uzet je jedan broj uzoraka žrtava te je, u suradnji s Medicinskim Fakultetom u Splitu, izvršena DNK analiza. Na lokalitetu Pobranica u središtu Širokog Brijega

ovoga ljeta pronađeni su posmrtni ostatci još 7 žrtava. Povjerenstvo i dalje prikuplja informacije i svakodnevno uzima iskaze svjedoka doznajući za nove lokacije počinjenih zločina. Plan povjerenstva u idućem razdoblju jest nastaviti s otkopavanjem masovnih grobnica i s obilježavanjem lokacija grobišta na terenu.

Drugo povjerenstvo osnovano je u općini Ljubuški. Podsjetit ću vas, 29. prosinca 2009. Općinsko vijeće utemeljilo je ovo povjerenstvo. Prva zadaća ovog povjerenstva bila je istraživanje lokaliteta Tomića Njiva. Tu je ubijeno i zakopano 28 osoba. Pretpostavljamo da među njima ima 2 ili 3 franjevca. Drugi lokalitet koji smo istražili je lokalitet Bare u krugu Komunalnog poduzeća Ljubuški. U prvoj fazi istraživanja na grobištu Bare pronađeno je 9 ljudskih kostura. Znalo se da je na tom mjestu ubijeno i pokopano još ljudi, ali zbog čestih kiša i blatna terena radovi su prekinuti i nastavljeni u veljači 2011. U drugoj fazi otkopavanja naišli smo na male poteškoće jer je prilikom izvođenja radova na vodovodu došlo do pomjeranja kostiju pa smo naišli na 6 cjelovitih kostura i 3 ili 4 koja su oštećena. Dakle, tijekom obiju faza otkapanja na grobištu Bare pronađeno je ukupno 18 ili 19 žrtava komunističkog terora. Kostii pobijenih su u limenim sanducima odvezeni na Medicinski fakultet u Mostar i čekaju stručnu obradu. Treća masovna grobnica gdje je istraživanje još u tijeku nalazi se na lokalitetu iza zgrade županijskog MUP-a. Do sada smo pronašli 12 žrtava. Radovi se nastavljaju i uskoro ćemo doznati konačan broj.

Treće povjerenstvo je osnovano 7. ožujka 2011., a osnovalo ga je Općinsko vijeće Neum. Pod vodstvom Tihomira Glavaša i predsjednika povjerenstva Nikole Koncula otpočeli su radovi 7. travnja ove godine. U sastavu radne skupine bili su i predstavnici Policijske postaje Neum te bolničar iz Doma zdravlja Neum. U prva dva dana, kako je i planirano, otkopano je 6 skeleta te su izvršene pripreme za njihovo vađenje iz grobnice. Nadnevka 9. travnja pridružila se i forenzičarka Marija Definis Gojanović pa su sve kosti složene u najlonske vreće i prenesene na gradačko groblje gdje će biti položene u limene sanduke. Nakon završetka radova grobnica je uređena i vraćena u prvobitno stanje. Nadnevka 28. travnja 2011. u prigodi obilježavanja 60. obljetnice mučeničke smrti don Mitra Papca, dugogodišnjeg gradačkog župnika i žrtve komunističkog progona ubijenog u namještenoj željezničkoj nesreći, obavljen je pokop posmrtnih ostataka.

Krenuli smo i u općini Posušje. Općinsko vijeće općine Posušje na sjednici 17. rujna 2010. donijelo je odluku o osnivanju ovog povjerenstva. Za predsjednika je imenovan fra Milan Lončar. Povjerenstvo je 6. prosinca 2010. održalo prvi sastanak i

odlučilo obratiti se svim Posušanima letkom i upitnikom o grobištima Drugog svjetskog rata i poraća. Obaviještena su sva mjesna javna glasila, a letak u 4.000 primjeraka i Upitnik o grobištima u 1.000 primjeraka razaslani su po cijeloj općini.

Peto povjerenstvo osnovano je u općini Busovača 9. lipnja 2011. Predsjednik povjerenstva je Stipo Krišto, prof. povijesti. Sudeći prema svjedočenjima stanovnika Busovače, na području ove općine postoje brojna prikrivena grobišta ne samo hrvatskih nego i njemačkih vojnika koje su komunisti pogubili nakon rata. Trebat će ih iskopati i dostojno pokopati. To je ljudski i civilizacijski čin, a želja nam je uraditi ovaj posao dok još ima živućih svjedoka, kazao je predsjednik Općinskog vijeća Busovače Mladenko Čavara.

Koristim ovu prigodu i pozivam i ostale općine da pokrenu proceduru u općinskim vijećima o ustrojavanju povjerenstava za istraživanje grobišta na području svojih općina, jer svima nam je znano da je na kraju i nakon Drugog svjetskog rata počinjen stravičan zločin nad hrvatskim narodom.

*Održano na simpoziju Stopama pobijenih, Široki Brijeg, 2. listopada 2011.
(<http://www.pobijeni.info/dogadjanja/clanak/27>).*